

БЕЗДОМНЕ ПОКОЛІННЯ 90-х У РОМАНІ СЕРГІЯ ЖАДАНА „ДЕПЕШ МОД”

На прикладі роману Сергія Жадана „Депеш Мод” у статті висвітлено одну з основних проблем постколоніальної епохи – становлення та реалізацію особистості в умовах розквіту молодіжних субкультур 1990-х рр. Естетичні пошуки молодого покоління простежуються крізь зв’язок з музичними візіями англійського рок-гурту Depeche Mode.

Ключові слова: субкультура, покоління, «Депеш Мод».

On the example of the Sergey Zhadan`s novel “Depeche Mode” in the article highlights one of the main problems of postcolonial era – development and implementation of the individual in a flourishing youth subcultures of the 1990s. Aesthetic quest of the young generation can be traced through the connection with the musical visions of English rock band Depeche Mod.

Keywords: subculture, generation, “Depeche Mod”.

У постколоніальному дискурсі кінця ХХ – початку ХХІ століття твори Сергія Жадана стали рятівною пігулкою для української літератури. Молодь відмовляється читати класику за власним бажанням. Тому завданням сучасного письменника стає перетрансформація культурної свідомості на завуальований шлях пізнання класичного. Юрко Позаяк зауважує: „Українська культура зараз потребує крапельниць, клізм, таблеток, стимуляції в реанімації. І це, мені здається, одна із спроб представити труп української культури як живу, повноцінну істоту”[4]. Культурне середовище потребує чогось естетичного, але не конкретизує, чого саме. Сергій Жадан робить вибір на власний розсуд і пропонує читацькій аудиторії естетичний шок. Адже у невідомого читача жорстка та виважена стилістика письменника викликає відповідний психологічний стан. Роман „Депеш Мод” (2004) поціновувачі класичної прози сприйняли як черговий „апокаліпсис” сучасної літератури, а молодь – як цілком придатну до вжитку екстравагантну новинку.

Назва роману апелює до англійського рок-гурту „Depeche Mode”, популярного колективу 90-х та сьогодення. У свій час гурт здобув шалене визнання завдяки використанню нових технологій звукозапису, а саме поєднання різного виду семплів зі звучанням електрогітар. Якщо ж звернутися

до етимології словосполучення *dérêche mode*”, то з французької його перекладають як новини моди, відомий у 1980-х журнал. У рок-музиці ХХ ст. такою новинкою була власне музика синті-поп-рок-гурту „Depeche Mode”. Що ж до творіння українського письменника, то його персонажі є представниками нового способу життя пострадянського суспільства. Разом з колишньою „імперією” руйнуються „високі стіни” на шляху до Заходу, що породжує велику кількість молодіжних субкультур (носіїв певних норм поведінки, як правило, деструктивної). Таким чином за автоматичною схемою узвичаєної моралі, молодь опиняється на маргінесі реального життя. Сергій Жадан узаконює представників андеграунду у літературі, виводячи так звані „субкультури” на центральну арену своєї творчості. Герої роману „Депеш Мод” Собака Павлов, Вася Комуніст, Саша Карбюратор, Вова і Володя, Какао, Чапай, Маруся і „Жадан” перебувають на рівні нової екзистенції, способу життя, де немає батьків, контролю, відповідальності: „...наприклад Собака Павлов ніколи не міг зрозуміти чим він насправді займається. Батьки в Собаки євреї, але на себе він це не переносить, говорить, що батьки – це батьки, а він – це він, більше того Собака Павлов говорить, що він правий”[3, с. 41].

Письменник порушує проблему приналежності нового покоління до Дерева роду і того, яким чином молодь 90-х „відрубє” його коріння. Вона вбачає суть свого існування у тимчасових заміниках щастя „водярі”, „траві” тощо. У цих хлопців немає домівки, є лише рух за інерцією життя. С. Жадан акцентує увагу не лише на недоліках розвитку „останніх дітей” радянської доби, а й на глобальній проблемі збільшення чисельності людства. Так званих „дітей” стає настільки багато, що батьківської уваги не вистачає на всіх. Тамара Гундорова зауважує: „Втративши довіру до батьків, „дев’яностики” вже не переживали Едипового комплексу, адже образ батька й без того вже був розвінчаний, існував десь у справжньому житті, якого „дев’яностик” був позбавлений. Жаданові персонажі пливають проти течії життя, вони позбавлені минулого, як зізнається один із них: „...чорт, мене це завжди дратує, в сенсі коли я бачу, що до мене хтось жив, і на відміну від мене жив справжнім

життям, їв сніданки, займався сексом, може навіть любив когось, ходив на ринки і в магазини”[2, с. 165].

Персонажі „Депеш Моду” фактично не переймаються тим, що відбувається з ними у реальному часі, але вимагають до себе поваги. У Вступі № 3 є така ремарка: „Мої друзі хочуть, аби з ними рахувались. Вони ревниво ставляться до того, як із ними розмовляють і про що, як на них при цьому дивляться, намагаються зрозуміти, що про них думають коли говорять, постійно скандалять, з ними важко спілкуватись...”[3, с. 40]. Водночас Собака Павлов, Вова і Володя, Чапай та ін. намагаються знайти неактивного героя твору Карбюратора, щоб повідомити йому про смерть вітчима. „Тінь батька” (Т. Гундорова) та „Мамині очі” – ледь помітні елементи у творі, що нагадують про Дерево роду. Але перший з них не лише мертвий, а й не рідний, як і радянська система українському культурному середовищу. Другий – образ матері – навіть „тінню” назвати не можна, є лише її „трішечки солені” очі. Т. Гундорова пише: „Мати у цьому світі так само відсутня, її спровофанізували попсовою любов’ю, майже ідентичною людоджерству:

- Захавали маму, – задоволено каже Вася, так, ніби підтвердились якісь його підозри щодо цього світу.
- Хто захавав?
- Ну, ці – степан галябарда.
- Та ладно. Це ж вони так просто.
- Нічого не просто. Чуєш, що кажуть – трішечки солоні” [2, с. 166].

Але стилістика тексту Жадана, нашарування проблематики зміщують фокус із сюжету твору. Увага акцентується на дії, а не на її кінцевому результаті. Ярослав Голобородько зауважує: „Сюжет у книжці „Депеш Мод” – це умовний прийом і формальний привід розгорнути сценки „неформального” (у сенсі „неформалів”), „субкультурного” (тут уже зрозуміло, у якому сенсі) та субреального життя-буття, подати його таким (гранично „роздягненим”, акцентувано непривабливим), щоб ті, хто звик до „естетичної” літератури,

відчули й пережили більше, ніж подив, розгубленість і шок, разом узяті” [1, с. 65].

У постколоніальній естетиці статус колонізованої держави нагадує згвалтовану жінку, яка ніби і намагається опиратися силі колонізатора, але їй цього не вдається. Відповідно „діти” такої країни приречені на імітацію життя у змертвілому світі соціальних інтеграцій: вони не пам’ятають своїх батьків, не мають домівки, існують у постійній подорожі без місця призначення. Тому стани, у яких перебувають головні герої роману „Депеш Мод”, нагадують слова з пісні „Wrong” однойменного гурту:

„ I was born with the wrong sign in the wrong house
With the wrong ascendancy
I took the wrong road
That led to the wrong tendencies”[5].

Отже, як постколоніальний роман, що напрочуд реалістично відображає картини субкультурної дійсності, „Депеш Мод” Сергія Жадана посідає важливе місце в історії сучасної української літератури. Трансформовані з маргінесу персонажі твору діють за інертними законами чужого життя, не маючи можливості створити власне.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голобородько Я. Артеграунд. Український літературний істеблїшмент: Збірка статей / Я. Голобородько. – К. : Факт, 2006. – 160 с.
2. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн / Т. Гундорова. – К. : Критика, 2005. – 258 с.
3. Жадан С. В. Капітал / Худ.-оформлювач І. В. Осипов / Жадан С. В. – Харків: Фоліо, 2007. – 797 с.
4. Звернення колегії АУП [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.org.ua/archive/2008-01-12/aup.iatp.org.ua/news/news_all.php
5. Depeche Mode. Wrong. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.amalgama-lab.com/songs/d/depeche_mode/wrong.html